

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Tilltalad

NIKLAS Karl Åke Månsson, 19930611-5776
Sekretess, se Partsbilaga sekretess

Offentlig försvarare:

Advokat Johan Eriksson
Försvarsadvokaterna Stockholm HB
Box 12107
102 23 Stockholm

Åklagare

Överåklagare Anders Jakobsson
Åklagarmyndigheten
Särskilda åklagarkammaren
205 90 Malmö

Målsägande

Pelle Skog Johnsson
c/o Västberga Boende
Västberga Gårdsväg 34
126 30 Hägersten

Målsägandebiträde:

Advokat Anton Strand
Advokatfirman Defens AB
Kornhamnstorg 57
111 27 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Tjänstefel, 20 kap 1 § 1 st brottsbalken
2020-04-25

Sekretess

Sekretessen enligt 22 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifterna som avser Niklas Månssons folkbokföring ska bestå i målet.

Ersättning

- Johan Eriksson får ersättning av staten med 31 912 kr. Av beloppet avser 24 225 kr arbete, 1 305 kr tidsspillan och 6 382 kr mervärdesskatt.

2. Anton Strand får ersättning av staten för arbete som målsägandebiträde med 39 804 kr. Av beloppet avser 27 788 kr arbete, 3 915 kr tidsspillan, 140 kr utlägg och 7 961 kr mervärdesskatt.
 3. Staten ska stå för kostnaden för försvararen och målsägandebiträdet.
-

YRKANDEN M.M.

Åklagaren har yrkat att Niklas Månsson ska dömas för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § första stycket brottsbalken enligt följande gärningsbeskrivning.

Niklas Månsson som är polisman, har den 25 april 2020 på Österlånggatan 26 i Stockholm – i samband med ingripande och vid myndighetsutövning – av oaksambet åsidosatt vad som gällt för tjänsteuppgiften. Sålunda har han med sitt tjänstevapen avlossat två skott mot Pelle Skog Johnsson, som befunnit sig stående på en avsats utanför ett fönster beläget cirka sex meter ovanför marken. Skotten träffade Pelle Skog Johnsson i högra underbenet och högra handleden, vilket fick till följd att han föll till marken.

När Niklas Månsson avlossar skotten har det inte förelegat någon nödvärnssituation och i vart fall har skjutvåldet varit uppenbart oförsvarligt och även i strid med 2 § kungörelse (1969:84) om polisens användning av skjutvapen.

Skotten och fallet har vållat Pelle Skog Johnsson allvarliga kroppsskador i högra underbenet, högra låret och högra handleden samt frakturer på vänstra hälbenet, högra mellanfoten, armbågsbenet och i ryggen.

Pelle Skog Johnsson har biträtt åtalet.

Niklas Månsson har bestritt ansvar för brott och angett att han haft rätt att skjuta eftersom en nödvärns- eller inbillad nödvärnssituation förelegat.

UTREDNINGEN

Niklas Månsson har hörts över åtalet.

På åklagarens begäran har förhör hållits med målsäganden Pelle Skog Johnsson. Vidare har vittnesförhör hållits med John Andersson, som är polis, samt med Yvonne

Argelander-Dahlin och Carl Johan Palmgren som båda bor i närheten av Österlånggatan 26.

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat en teknisk undersökning, fotografier, en tjänsteanteckning, ett rättsmedicinskt yttrande och ett rättsintyg över en rättsmedicinsk kroppsundersökning.

DOMSKÄL

Niklas Månsson, John Andersson och Pelle Skog Johnsson har i stort lämnat samstämmiga uppgifter om det inledande händelseförloppet på morgonen den 25 april 2020 varvid följande har framkommit. Pelle Skog Johnsson hade tagit sig in i en fastighet på Baggensgatan 25. Huset, som utgjorde en byggarbetsplats, har en sida mot Baggensgatan och en annan mot Österlånggatan. Pelle Skog Johnsson tog sig ned i husets källare när polis kom till platsen efter att ha larmats om ett pågående inbrott. Två poliser gick in i huset och två andra poliser, Niklas Månsson och John Andersson, tog sig runt fastigheten till baksidan för att hålla eventuella flyktvägar under uppsikt. I källaren avlossade en av poliserna ett skott, som inte träffade någon person. Niklas Månsson och John Andersson fick över polisradion höra att skottet avlossats. Pelle Skog Johnsson tog sig upp från källarvåningen till ett rum på första våningen med fönster mot Österlånggatan. Efter att Niklas Månsson och John Andersson fått information om att det var kollega som hade avlossat skottet ställde de sig på Österlånggatan för att hålla uppsikt. Samtidigt krossade Pelle Skog Johnsson fönstret i rummet och tog sig ut på ett fönsterbleck eller en mindre avsats ut mot Österlånggatan. Niklas Månsson avlossade två skott mot Pelle Skog Johnsson. Skotten träffade Pelle Skog Johnsson i högra handleden och benet, varefter Pelle Skog Johnsson föll ned på gatan.

När det gäller vad som hände i samband med att Pelle Skog Johnsson blev skjuten av Niklas Månsson har de i målet hörda personerna berättat i huvudsak följande.

Avdelning 1

Pelle Skog Johnsson: Han var rädd efter att skottet i källaren avlossats. Han visste inte om de personer som försökte ta sig in i rummet på första våningen verkligen var poliser. Han slog sönder ett fönster, öppnade det och gick sedan ut på fönsterbrädet. Han hade tidigare tagit upp en gardinstång för att sätta den för dörren så att de som var efter honom inte skulle kunna ta sig in. Han höll fortfarande gardinstången i handen rakt ned utmed sin kropp när han ställde sig på avsatsen. Han började gå sidledes längs med husväggen i syfte att hitta någonstans att ta sig in. Från det att han gick ut genom fönstret till dess att han blev skjuten gick det ungefär 10–15 sekunder och när han blev skjuten stod han cirka en meter till vänster om fönstret. Han gjorde inga utfall. Han hörde att någon skrek ”släpp vapnet” men han uppfattade inte att det var poliser på platsen förrän de kom fram och tog hand om honom efter fallet. Det första skottet träffade honom i armen och gjorde att han dels tappade balansen, dels tappade gardinstången som han höll i. Samtidigt som han tappade balansen och ramlade framåt så träffades han av det andra skottet i benet. Han ramlade ned på en markis som fanns under fönstret och sedan ner på kullerstenarna. Han var lite påverkad under händelseförloppet, men inte på ett sätt som påverkat hans minnesbilder.

Niklas Månsson: Sedan han fått veta att hans kollega Claesson skjutit mot en person inne i huset tog sig han och kollegan John Andersson ut på Österlånggatan. Han hörde oljud från ett rum en trappa upp och såg en person dyka upp i fönstret. Mannen kom ut på fönsterblecket med ett järnrör i bägge händerna som tillhygge. Mannen tog sats som om denne skulle hoppa. Det gick väldigt fort. Han tror att han skrek ”släpp vapnet” innan han sköt ett skott mot mannens ben. Han uppfattade att han missade och sköt då snabbt ett skott till. John Andersson stod till höger nedanför fönstret och han själv till vänster. De hade cirka två till fyra meter mellan sig. Han var stressad och upplevde att de hade att göra med en farlig person som hade ett järnrör som tillhygge och att de var under angrepp. Han och kollegan hade en husrygg bakom sig och ingen möjlighet att backa. Det var en hotfull situation och det fanns inte tid att avvakta. Han uppfattade inte att fönstret var så högt upp som det visat sig vara i efterhand. Efter skotten föll personen till marken. Han och John Andersson påbörjade omedelbart akutvård. Han hade vid tillfället jobbat ungefär två år i yttre tjänst.

John Andersson: Han befann sig en bit bort när han såg en man i fönstret ca sex meter upp från gatan. Han tog då fram sitt tjänstevapen och sade till mannen att släppa det denne hade i händerna. Niklas Månsson kom springande och ställde sig cirka fem meter bort. När de båda stod och tittade mot fönstret tog sig mannen ut genom fönstret. Mannen höll ett rörliknande föremål med båda händerna i brösthöjd och sa inget. Han och Niklas Månsson stod med dragna vapen. De skrek åt mannen att släppa det han hade i händerna och att de var poliser. Han hade ögonkontakt med mannen. Sedan började mannen titta neråt som för att hoppa. Då sköt Niklas Månsson. Han var själv också beredd att skjuta, men gjorde inte det. Mannen hade haft tid att göra som de sa innan skotten avlossades.

Yvonne Argelander-Dahlin: Hon befann sig i sin lägenhet som ligger snett mittemot Österlånggatan 26, när hon hörde ett förskräckligt liv och ljud från glaskross. Hon gick till sitt fönster för att se vad som pågick. Det stod en polis snett nedanför på gatan och hon såg en man komma farande väldigt fort ut genom fönstret. Mannen ramlade ned på gatan. Under tiden hörde hon två skott avlossas. Hon uppfattade att mannen hade ett rör i händerna men vet inte hur han höll det. Allt gick jättefort.

Johan Palmgren: Han var på väg nedför en trappavsats när han såg en polis, som hade ett vapen riktat. Han gick närmare och när han var 5-10 meter från polismannen avlossade denne två skott. Han såg inte vad polisen sköt mot. När han rundat ett gatuhörn såg han en man ligga på marken.

Rättsliga utgångspunkter

Bevisbörda och beviskrav i brottmål

Det är åklagaren som har bevisbördan i brottmål. Beviskravet brukar uttryckas så att det för fällande dom krävs att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade gjort sig skyldig till brottet.

Polisens rätt till våldsanvändning

Polisens verksamhet syftar till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp (1 § polislagen). För att kunna fullgöra sitt uppdrag har polisen av lagstiftaren anförtrots omfattande maktbefogenheter, däribland rätten att använda våld. Stöd för polisens våldsanvändning finns i 10 § polislagen. I vissa situationer får polisen använda särskilda hjälpmedel då personellt våld måste tillgripas som en yttersta utväg. Till sådana hjälpmedel hör skjutvapen. Närmare bestämmelser om skjutvapen finns i kungörelsen (1969:84) om polisens användning av skjutvapen. Enligt 1 § skjutkungörelsen får en polisman, om det föreligger rätt till nödvärn enligt 24 kap. 1 § brottsbalken, använda skjutvapen för att avvärja svårare våld mot polismannen själv eller annan eller hot som innebär trängande fara för sådant våld.

Nödvärn

Nödvärn är en objektiv ansvarsfrihetsgrund. Detta innebär att en gärning, som i och för sig uppfyller alla rekvisit för ett brott, kan vara tillåten. Gärningen anses då vara rättfärdigad varför ansvar inte ska dömas ut. Bestämmelsen om nödvärn finns i 24 kap. 1 § brottsbalken. En gärning som någon begår i nödvärn utgör brott endast om den med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarlig. Rätt till nödvärn föreligger bl.a. mot ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom.

Bedömningen av om en gärning som begåtts i nödvärn ska anses ha varit tillåten, eller med andra ord inte uppenbart oförsvarlig, innefattar två moment. En förutsättning för att gärningen ska anses tillåten är att det inte förelegat ett uppenbart missförhållande mellan nödvärnshandlingen och den skada som hotat genom angreppet. Vidare krävs att det våld som använts inte står i klar disproportion till vad som erfordrats för att avvärja den hotande faran. (Se NJA 2009 s. 234.)

Det är, som angetts ovan, åklagaren som har bevisbördan för att en tilltalads gärning varit otillåten. Detta innebär att åklagaren också ska lägga fram bevisning som

motbevisar att det förelegat nödvärnsrätt eller som visar att den tilltalade handlat uppenbart oförsvarligt.

Brottet tjänstefel

Brottet tjänstefel regleras i 20 kap. 1 § brottsbalken där det anges att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften ska dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2017 s. 491 beträffande bedömningen av om en tilltalad har åsidosatt vad som gäller för uppgiften angett bl.a. följande.

Tjänstefelsbestämmelsen innebär att ett faktiskt handlande i en viss situation ska ställas mot vad som skulle ha varit ett godtagbart handlande i situationen. Ansvar förutsätter att det faktiska handlandet så avviker från det som borde ha iakttagits att tjänstemannen därigenom har åsidosatt vad som gäller för uppgiften. Uttrycket ”vad som gäller för uppgiften” tar sikte på vad som i den aktuella situationen skulle ha varit ett godtagbart handlande. Ledning i det hänseendet får i första hand hämtas från regler som tar sikte på hur en viss uppgift ska handläggas, t.ex. rättegångsbalkens regler, förfaranderegler i förvaltningslagen eller en myndighets föreskrifter som direkt angår myndighetsutövningen (se prop. 1988/89:113 s. 24). Om ett handlande i den enskilda situationen är godtagbart ska bedömas objektivt. När ett händelseförlopp där en polis har brukat våld ska bedömas i efterhand måste man se till situationen som helhet. Prövningen av om andra medel har varit otillräckliga och om det med hänsyn till omständigheterna har varit försvarligt att använda våld på det sätt som har gjorts ska göras med beaktande av alla de faktorer som förelåg vid ingripandet.

En fråga vid bedömning av oaktsamhetsbrott där det gjorts en invändning om nödvärn och putativt nödvärn är i vilken fas av bedömningen som invändningen prövas. Ett sätt att se på saken är att man först prövar om den tilltalade har begått den brottsliga gärningen. Därefter prövar domstolen om någon objektiv ansvarsfrihetsgrund är för

Avdelning 1

handen. Bedömningen av om den tilltalade ska gå fri från ansvar på grund av att denne handlat i nödvärn eller putativt nödvärn görs vid en sådan bedömning fristående från frågan om handlingen i och för sig skulle kunna betecknas som oaktsam. Enligt ett annat sätt att se på saken sker oaktsamhetsbedömningen i ett svep, dvs. bedömningen av om handlingen varit oaktsam sker då i ljuset av nödvärnssituationen. Man prövar således om det var oaktsamt av den tilltalade att handla som hen gjorde i den situation hen var i.

I målet är klarlagt att Niklas Månsson har skjutit Pelle Skog Johnsson med två skott som träffade Pelle Skog Johnsson i högra benet och högra handleden. Det är också bevisat att Pelle Skog Johnsson på grund av skotten och det efterföljande fallet till marken drabbats av allvarliga skador med en lång rehabiliteringsperiod samt att Pelle Skog Johnsson fortfarande har svår värk och bestående men.

Niklas Månsson och John Andersson har berättat att de hade fått information om att skott avlossats inne i huset och såg när Pelle Skog Johnsson klev ut genom ett fönster med ett tillhygge i handen. Det saknas anledning att ifrågasätta Pelle Skog Johnssons uppgifter om han i detta läge var mycket rädd och att han försökte undkomma de personer som kom efter honom inne i huset. Niklas Månsson, John Andersson och Yvonne Argelander-Dahlin har beskrivit ett mycket snabbt händelseförlopp efter att Pelle Skog Johnsson klev ut genom fönstret. Niklas Månsson och John Andersson har berättat att de skrek åt Pelle Skog Johnsson att släppa sitt vapen och att de uppfattade att Pelle Skog Johnsson var på väg att hoppa ned från fönstret mot dem med ett tillhygge i handen. Deras uppgifter får stöd av vad Yvonne Argelander-Dahlin har berättat.

Åklagaren har angett att Niklas Månsson har åsidosatt vad som gällt för tjänsteuppgiften genom att avlossa skotten utan att ha rätt att använda sitt skjutvapen. Av den tekniska undersökningen som åklagaren åberopat framgår att kriminaltekniker har mätt upp avståndet från utsida fönster ner till kullerstenen till cirka 6,5 m. Det är vidare genom Pelle Skog Johnssons uppgifter och det åberopade fotografiet klarlagt att Pelle Skog Johnsson hade en svart gardinstång som mätte ca 110-115 cm i handen då

Avdelning 1

han klev ut genom fönstret. Vid en helhetsbedömning anser tingsrätten att det hot som Pelle Skog Johnsson utgjorde där han befann sig ca sex meter ovanför poliserna med ett mindre tillhygge i handen inte utgjorde en sådan tillräckligt konkret och akut situation för att Niklas Månsson i förebyggande syfte hade rätt att vidta en så drastisk åtgärd som att skjuta mot Pelle Skog Johnsson och därigenom utsätta denne för mycket allvarliga risker för skador. Niklas Månsson har därmed åsidosatt vad som gällde för uppgiften.

För att Niklas Månsson ska fällas till ansvar för tjänstefel krävs det också att åsidosättandet skedde av oaktsamhet. Tingsrätten menar att oaktsamhetsbedömningen i detta fall svårligen kan göras utan att samtidigt bedöma om det förelegat en nödvärnssituation. Tingsrätten prövar därför frågan om Niklas Månsson handlat av oaktsamhet i ljuset av den angivna nödvärnssituationen.

Niklas Månsson hade vid tidpunkten endast två års erfarenhet av yttre tjänst. Av både Niklas Månssons och John Anderssons berättelser framgår att Niklas Månsson befann sig i en pressad situation. Han hade fått veta att skott avlossats inne i huset och upplevde att poliserna hade att göra med en farlig person som var på väg att angripa dem med ett tillhygge i form av ett järnrör. Tingsrätten anser att åklagaren inte har motbevisat att Niklas Månsson då hade rätt att handla i nödvärn. Sett enbart utifrån kravet att det inte får föreligga ett uppenbart missförhållande mellan nödvärnshandlingen och den skada som hotat genom angreppet anser tingsrätten vidare att det inte kan anses ha varit uppenbart oförsvarligt av Niklas Månsson att avlossa de två skotten. Tingsrätten anser inte heller att det i och för sig grova våldet stått i klar disproportion till vad som erfordrats för att avvärja den hotande faran.

Mot denna bakgrund anser tingsrätten att det inte är bevisat att Niklas Månsson handlade oaktsamt i den situation han var i. Niklas Månsson ska därmed frikännas från åtalet för tjänstefel.

Övrigt

Målsägandebiträdets och försvararens kostnadsyrkanden är skäligen. Staten ska svara för kostnaderna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga TR-01

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha inkommit till tingsrätten senast den 13 oktober 2021.

På tingsrättens vägnar

Magdalena Hägg Bergvall

I avgörandet har chefsrådmannen Magdalena Hägg Bergvall samt nämndemännen Nils Christer Holmgren, Elisabet Söderberg och Jesper Yrwing deltagit.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Nämndeman Nils Christer Holmgren är skiljaktig och anför följande.

Jag delar majoritetens uppfattning att Niklas Månsson åsidosatt vad som gällde för uppgiften. Jag gör därefter bedömningen att en polis som har två års erfarenhet av yttre tjänst och träning på polishögskolan och som befinner sig i en situation där han tillsammans med en kollega möter en person utan eldhandvapen som står på en smal avsats ca 6 meter upp utanför ett fönster borde ha förstått att det inte var motiverat att avlossa två skott verkanseld mot denne. Det är min uppfattning att det inte förelegat någon nödvärnssituation och inte heller varit fråga om putativt nödvärn. Skjutvåldet har varit uppenbart oförsvarligt. Gärningen kan inte bedömas som ringa. Niklas Månsson ska därför dömas för tjänstefel till dagsböter.

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.